

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Методичні рекомендації до курсу

ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ, СУРДОПЕДАГОГІКИ, ТИФЛОПЕДАГОГІКИ

*для здобувачів освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта (логопедія)»
спеціальності 016.01 Спеціальна освіта (логопедія) першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти*

**Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2023**

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Житомирського державного університету
імені Івана Франка
(протокол № 9 від 28 червня 2023 р.)*

Рецензенти:

- Сидоренко О.** – кандидат педагогічних наук, доцент Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
Лемещук М. - кандидат педагогічних наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Котлова Л. – кандидат психологічних наук, доцент, Житомирський державний університет імені Івана Франка

Методичні рекомендації до курсу Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки: / [уклад. Портницька Н. – Житомир: ЖДУ ім. І.Франка, 2023. 52 с.

Методичні рекомендації до курсу «Основи логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки» розроблено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньо-професійною програмою бакалаврів Спеціальна освіта (логопедія). Вона спрямована на організацію роботи студентів на практичних заняттях.

Методичні рекомендації складаються з таких структурних компонентів: вступ, методичні рекомендації до організації теоретичного аналізу проблем пізнавальної діяльності, завдання для підготовки до контрольних робіт.

УДК 376
ББК ____

ВСТУП

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Мета вивчення освітньої компоненти: ознайомити студентів з базовими категоріями, принципами та методами роботи, специфічними для логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки, зокрема зі специфікою роботи фахівців у вказаних галузях спеціальної освіти.

2.2. Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

1. Надати студентам інформацію про категоріально-термінологічним апарат логопедії, сурдопедагогіки, тифлопедагогіки;
2. Інформувати про основні причини, механізми, закономірності та класифікації порушень мовлення, слуху та зору;
3. Ознайомлювати із сучасними концепціями корекційного навчання, принципами, методами і прийомами корекційного впливу при порушеннях мовлення, слуху, зору;
4. Ознайомлювати із вимогами та етичними аспектами здійснення діагностики та корекційних впливів.
5. Формувати уміння здійснювати ефективні корекційні впливи при порушеннях мовлення, слуху, зору різної етіології.

2.3 Компетентності та програмні результати навчання:

Компетентності

Змістовно освітня компонента спрямована на формування здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми спеціальної та інклюзивної освіти у процесі корекційно-педагогічної, діагностико-консультативної, дослідницької та культурно-просвітницької діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування основних теорій і методів дефектології і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.

СК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти.

СК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.

СК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.

Програмні результати навчання

РН1. Знати сучасні теоретичні основи спеціальної освіти відповідно до спеціалізації, застосовувати методи теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, релевантні статистичні методи обробки отриманої інформації, узагальнювати результати дослідження.

РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.

РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.

РН8. Організувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.

РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну

роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.

РН12. Аргументувати, планувати та надавати психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги (допомогу) відповідно до рівня розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності дитини з особливими освітніми потребами.

РН14. Реалізовувати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі вчителя-дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.

РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.

РН22. Аналізувати зміст та призначення логопедичних прийомів і технологій, застосовувати їх у процесі корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	всього	Л.	П./С.	Лаб.	С.р.	Інд.
Модуль I. ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ												
Тема 1. Теоретичні та методологічні основи логопедії	8	2	4		2		8	2			6	
Тема 2. Загальні закономірності розвитку та порушення мовлення	8	4			4		8				8	
• Обладнання логопедичного кабінету.	4			2	2		4				4	
Тема 3. Класифікація та причини виникнення порушень мовлення	16	4	4	2	6		16		2		14	
Тема 4. Компетентність логопеда	4		2		2		4				4	
Тема 5. Етапи і методи логопедичної роботи	20	2	6	4	6	2	20	2		2	14	2
Разом за модулем 1	60	12	16	8	22	2	60	4	2	2	50	2
Залік												
Модуль II. ОСНОВИ СУРДОПЕДАГОГІКИ												
Тема 6. Предмет та завдання сурдопедагогіки	8	2	2		4		8	2			6	
Тема 7. Причини та класифікація порушень слуху	10	2	2		6		10		2		8	
Тема 8. Методи діагностики слуху у дітей	6			2	4		6				6	
• Методи сурдопедагогіки	8		2	2	4		8				8	
Тема 9. Системи навчання дітей з порушеннями слуху	10	4			6		10	2			8	
• Специфіка організації освітньої діяльності дітей з порушенням слуху у дошкільному та шкільному віці	8		2		6		8				8	
• Розвиток дітей з порушенням слуху у сім'ї	10			2	8		10				10	
Разом за модулем 1	60	8	8	6	38		60	4	2		54	
Модуль III. ОСНОВИ ТИФЛОПЕДАГОГІКИ												
Тема 10. Предмет та завдання тифлопедагогіки	6	2			4		6				6	
Тема 11. Причини та класифікація порушень зору	10	2	2		6		10	2			8	
Тема 12. Стратегії та технології навчання для дітей з порушенням зору	12	4	2		6		12				12	
• Методи навчання дітей з порушенням зору	10			2	6	2	10			2	6	2
Тема 13. Зміст та засоби навчання дітей з порушенням зору	14	2	4		8		14				14	
• Прийоми та засоби навчання у тифлопедагогіці	8			2	6		8				8	
Разом за модулем 3	60	10	8	4	36	2	60	2		2	50	2
Екзамен												
Усього годин	180	32	30	20	60	4	120	8	8	6	154	4

РЕКОМЕНДАЦІ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до практичних занять;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до заліку та екзамену.

Підготовка теоретичних питань до практичних занять передбачає опрацювання питань теми практичного заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

- Визначте питання для підготовки (Ви маєте розглянути усі питання, зазначені у плані практичного заняття).
- Візьміть у бібліотеці університету (читальному залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури до заняття. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання практичного заняття.
- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.
- Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Опрацювання першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті з фахових журналів, розділи монографій або підручників.

Алгоритм підготовки.

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, при потребі, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- На основі реферату підготуйте усну доповідь на практичне заняття.

Підготовка до підсумкової модульної контрольної роботи (ПМКР), заліку та екзамену має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМКР або екзамену.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в робочій програмі або інструктивно-методичних матеріалах).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, виконання окремих завдань тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до практичних занять та виконання завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або виконайте практичне завдання.

Примітка: якщо ви маєте труднощі у підготовці окремих теоретичних питань або виконанні практичних завдань, ви можете звернутися за консультацією до викладача. Час проведення консультацій зазначений у Графіку проведення консультацій (кафедра соціальної та практичної психології).

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	всього	Л.	П./С.	Лаб.	С.р.	Інд.
Модуль I. ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ												
Тема 1. Теоретичні та методологічні основи логопедії	8	2	4		2		8	2			6	
Тема 2. Загальні закономірності розвитку та порушення мовлення	8	4			4		8				8	
• Обладнання логопедичного кабінету.	4			2	2		4				4	
Тема 3. Класифікація та причини виникнення порушень мовлення	16	4	4	2	6		16		2		14	
Тема 4. Компетентність логопеда	4		2		2		4				4	
Тема 5. Етапи і методи логопедичної роботи. Організація логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ та ФФНМ	20	2	6	4	6	2	20	2		2	14	2
Разом за модулем 1	60	12	16	8	22	2	60	4	2	2	50	2
Залік												

Практичні заняття 1-8

Лабораторні заняття 1-4

Умови одержання оцінки за модуль:

- одержати 12 оцінок усні та письмові відповіді на практичних заняттях
- Максимальна оцінка за 1 заняття (100 б) обраховується як сума балів за виконані роботи (усна відповідь на питання/тест -50 б., оцінка за практичне завдання- 50б.).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного/лабораторного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичне завдання

Види робіт на вибір:

- реферат, повідомлення (готує один студент з академічної групи).

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЛОГОПЕДІЇ

Мета: формувати у студентів уявлення про логопедію як специфічну галузь спеціальної освіти, її структуру, мовленнєвих та інтелектуальних функцій.

Професійна спрямованість: рефлексія власних мислительних та інтелектуальних операцій при виконанні навчальних та професійних завдань.

План:

1. Предмет і завдання логопедії як розділу корекційної педагогіки.
2. Зв'язок логопедії з іншими науками. Методологічні основи логопедії.
3. Мовлення у структурі психічної діяльності людини
4. Понятійно-категоріальний апарат логопедії.

5. Розмежування «норми» і порушення мовлення.
6. Принципи логопедії.

Основні поняття	<i>Логопедія, мова, мовлення, порушення мовлення, недорозвиток мовлення, симптоми розладу мовлення, корекційна робота, корекційна лінгводидактика, корекція мовлення, мовна норма, затримка мовленнєвого розвитку, часткові порушення мовлення, симптом розладу мовлення, логоритміка</i>

Література

Література

1. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
2. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
3. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.
4. Довідник учителя-логопеда/ Авт-упорядник Лупінович С.М. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.
5. Збагачення та активізація словника дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку/ Упоряд.Є.Є. Кулькіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2008.
6. Словник логопедичних термінів <http://www.logopedia.com.ua/batkam/clovník-logopedichnikh-term-n-v>
7. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П.. – 194 с.

Тема 2. Загальні закономірності розвитку та порушення мовлення

Мета: інформувати студентів про закономірності розвитку та порушення мовлення

Професійна спрямованість: уміння виокремлювати та аналізувати окремі причини, чинники закономірності порушення мовлення, диференціювати симптоми порушення мовлення.

План:

1. Етапи розвитку мовлення в онтогенезі:
  - домовний етап;
  - оволодіння мовленням;
  - формування граматичної та лексичної основи мовлення.
2. Психофізіологія мовлення
  - дозрівання кіркових функцій;
  - взаємодія аналізаторів;
  - діяльність мовних центрів.
3. Причини порушення мовлення.

Основні поняття	<i>Мовленнєвий аналізатор, кіркові функції, дихальний, голсоовий, артикуляційний апарат мовлення, центр Брока, центр Верніке, динамічна локалізація мовленнєвих функцій</i>

Література

Основна література

1. Брушневська І. Формування фонетичного компоненту мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку в онтогенезі / Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (42), Issue: 87, 2016 //

https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/brushnevska_i_formation_of_phonemic_speech_component_of_preschool_children_in_ontogeny.pdf

2. Дефекти мови: види, причини, виправлення[Електронний ресурс] // Буковинський державний медичний університет .- Режим доступу: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6993-defekti-movi-vidi-prichini-vipravlennya/>
3. Конопляста С.Ю. Ринологія від А до Я. Монографія/ С.Ю. Конопляста. – К.: Книга-плюс, 2015.
4. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. — К.: Слово, 2014. — 672 с.
5. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>.
6. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П.. – 194 с.

Тема 3. Класифікація та причини виникнення порушень мовлення

Мета: формувати у студентів уявлення про причини та основні види порушення мовлення

Професійна спрямованість: здатність диференціювати основні види порушень мовлення.

План:

1. Класифікація порушень мовлення
2. Нейробиологічні та нейрофізіологічні причини порушення мовлення. Основні види порушення усного мовлення:
  - афазії;
  - алалії;
  - дизартрії;
  - дислалія;
  - дисфонія
  - брадилалія, тахилалія, заїкання
  - ринологія
3. Порушення читання та письма
4. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення.

Основні поняття	<i>Диартрія, афазія, алалія, заїкання, тахилалія, брадилалія, аферентна афазія, еферентна афазія, сенсорна афазія, акустико-мнестична афазія, моторна аферентна афазія, семантична афазія, еферентна моторна афазія, динамічна моторна афазія, сенсомоторна афазія, моторна алалія, сенсорна алалія, псевдобульбарна дизартрія, акустико-фонематична дислалія, артикуляторно-фонематична дислалія, дисфонія, ринологія, дислексія, дисграфія</i>

Література

Основна література

1. Довідник учителя-логопеда/ Авт-упорядник Лупінович С.М. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.
2. Логопедія. Підручник, третє видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. — К.: Слово, 2014. — 672 с.
3. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>.
4. Дефекти мови: види, причини, виправлення[Електронний ресурс] // Буковинський державний медичний університет .- Режим доступу: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6993-defekti-movi-vidi-prichini-vipravlennya/>
5. Конопляста С.Ю. Ринологія від А до Я. Монографія/ С.Ю. Конопляста. – К.: Книга-плюс, 2015.
6. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П.. – 194 с.

Тема 5. Етапи і методи логопедичної роботи. Організація логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ та ФФНМ

Мета: інформувати студентів про підходи до організації логопедичної діяльності

Професійна спрямованість: уміння аналізувати структуру окремих етапів та методів роботи логопеда.

План:

1. Етапи логопедичної роботи:
  - Підготовчий етап.
  - Етап формування первинних звуків (постановки та автоматизації звука).
  - Формування комунікативних умінь.
2. Організація роботи з дітьми з ЗНМ.
3. Організація роботи з дітьми з ФФНМ.

Основні поняття	<i>загальний недорозвиток мовлення, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення, постановка звука, автоматизація звука</i>

Література

Основна література

1. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи, спеціальність "дошкільна освіта; практична психологія" / А. М. Аніщук. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 175 с.
2. Дяченко К.Г. Інновації в корекції писемного мовлення/ К.Г. Дяченко. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.
3. Конопляста С.Ю. Ринологія від А до Я. Монографія/ С.Ю. Конопляста. – К.: Книга-плюс, 2015.
4. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
5. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
6. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1-2

Тема 1. Теоретичні та методологічні основи логопедії. Загальні закономірності розвитку та порушення мовлення

Мета: поглиблення знань студентів про логопедію як галузь науки та практичної діяльності.

Професійна спрямованість: усвідомлення особливостей та закономірностей розвитку мовлення.

План:

1. Логопедія як наука: предмет, завдання, місце серед інших наук.
2. Поняття про мовлення. Види мовлення.
3. Розвиток мовлення у різні вікові періоди - фізіологічне дозрівання та вплив діяльності дитини:
  - домовний період;
  - раннє дитинство;
  - молодший дошкільний вік;
  - старший дошкільний вік;
  - молодший шкільний вік;
  - підлітковий вік;
  - юнацтво і дорослість.

Основні поняття	логопедія, мовлення, мовленнєва діяльність, дозрівання н\с, агування, гуління, автономне мовлення, фразове мовлення, словниковий запас (активний і пасивний).
Практичне завдання	Складіть схему послідовності та взаємозв'язків розвитку психічних процесів, що забезпечують мовлення дитини.
Реферати	• Педагогічні умови розвитку мовлення у дошкільному віці • Розвиток мовлення в умовах сімейного виховання.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	1 година
▪ виконати практичне завдання	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь на питання / тест	1 оцінка
▪ оцінка за практичне завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи, спеціальність "дошкільна освіта; практична психологія" / А. М. Аніщук. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 175 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
3. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
4. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

Додаткова література

1. Довідник учителя-логопеда/ Авт-упорядник Лупінович С.М. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.
2. Збагачення та активізація словника дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку/ Упоряд.С.Е. Кулькіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2008.
3. Словний логопедичних термінів <http://www.logopedia.com.ua/batkam/clovník-logopedichnikh-term-n-v>
4. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П.. – 194 с.

Інформаційні ресурси: електронна бібліотека ЖДУ

Завдання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттям «мовлення», «мовленнєвий розвиток», «порушення мовлення».
2. Охарактеризуйте логопедію як наукову галузь та галузь практичної діяльності.
3. Проаналізуйте основні етапи розвитку мовлення.
4. Охарактеризуйте основні види мовлення.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3-4

Класифікація та причини виникнення порушень мовлення

Мета: формувати у студентів уявлення про причини порушення мовлення, підходи до класифікації порушення мовлення

Професійна спрямованість: усвідомлення полідетермінованості порушень мовлення.

План:

1. Основні причини порушення мовлення:
  - Порушення мозкових механізмів мовлення: взаємодія відділів центральної нервової системи.
  - Механізми взаємодії зорового, слухового, дихального та артикуляційного апарату
2. Клініко-педагогічна класифікація порушень мовлення:
  - Порушення зовнішнього оформлення висловлювання: дисфонія, брадилалія, тахилалія, заїкуватість, дислалія, ринологія, дизартрія.
  - Порушення структурно-семантичного (внутрішнього) оформлення висловлювання: алалія, афазія.
  - Порушення писемного мовлення: дислексія, дисграфія.
3. Психолого-педагогічна класифікація порушень мовлення:
  - Порушення засобів спілкування: фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ), загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ).
  - Порушення застосування засобів спілкування: заїкання.
  - Комплексні порушення засобів спілкування та способів їх застосування.

Основні поняття	<i>дисфонія, брадилалія, тахилалія, заїкуватість, дислалія, ринологія, дизартрія, алалія, афазія, дислексія, дисграфія, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення (ФФНМ), загальний недорозвиток мовлення (ЗНМ)</i>

Практична частина:

Розробити схему виникнення порушень мовлення в залежності від локалізації порушення мовного апарату (центральної частини та периферії)

Тип порушення мовлення	Локалізація порушення

Література

Основна література

1. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи, спеціальність "дошкільна освіта; практична психологія" / А. М. Аніщук. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 175 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
3. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
4. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

Додаткова література

5. Довідник учителя-логопеда/ Авт-упорядник Лупінович С.М. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.
6. Збагачення та активізація словника дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку/ Упоряд.С.Е. Кулькіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2008.
7. Рібцун Ю. В. Науково-теоретичні аспекти професійної діяльності вчителялогопеда / Ю. В. Рібцун // Логопед. – 2012. – № 1 (13) січень. – С. 2–7. // <https://core.ac.uk/download/pdf/32306215.pdf>

8. Словний логопедичних термінів <http://www.logopedia.com.ua/batkam/clovnik-logopedichnikh-term-n-v>
9. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П.. – 194 с.

Інформаційні ресурси:

<http://logopedu.com.ua/>

<https://archive.chytomo.com/fetysh/disleksiya-abo-koli-mozok-ne-vlashtovani-j-chitati>

https://www.youtube.com/watch?v=dPyzFFcG7A&ab_channel=TEDxTalks

Завдання для самоконтролю:

- Назвіть причини виникнення порушень мовлення: соціально-психологічні, біологічні, органічні, функціональні, центральні.
- Дайте загальну характеристику порушень мовлення: дисфонія, брадилалія, тахилалія, заїкуватість, дислалія, ринолалія, дизартрія, алалія, афазія, дислексія, дисграфія

Практичне заняття №5 Компетентність логопеда

Мета: поглиблення знань студентів про структуру професійної компетентності логопеда.

Професійна спрямованість: усвідомлення структури власних здібностей як складової професійної діяльності логопеда.

План:

1. Загальна характеристика структури компетентності логопеда.
2. Кваліфікаційні вимоги до вчителя-логопеда
3. Культура мовлення вчителя-логопеда
4. Посадові обов'язки логопеда ЗДО, ЗОШ, логопедичних пунктів, ІРЦ, лікарень.

Основні поняття	професійна компетентність, комунікативна компетентність, професійні уміння, рефлексія професійних здібностей, готовність до професійної діяльності, дикція, мовленнєва виразність

Реферат	• Порівняльна характеристика професійної компетентності фахівців зі спеціальної освіти. • Професійні уміння логопеда встановлення контакту з дитиною: система вимог.

Практична частина:

1. Підготувати 2-3 вправи для розвитку власної комунікативної компетентності. Здійснити рефлексивний аналіз умов їх ефективності.
2. Розробити план-схему розвитку власної професійної компетентності як вчителя-логопеда на найближчий рік за схемою:

Компетентність	Уміння	Очікуваний результат	Плановані активності для розвитку компетентності	Літературні джерела, які планую опрацювати

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання ▪ опрацювати основні поняття ▪ виконати практичне завдання	1 година 0,5 години 0,5 години

Література*Основна література*

1. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
2. Пінчук Ю.В. Система професійної компетентності вчителя-логопеда. Автореф. Дис. 13.00.03 - корекційна педагогіка. К., 2005., 22 с.
3. Пінчук Ю.В. Риторика, курльтура та техніка мовлення корекційного педагога // https://pidru4niki.com/89954/ritorika/ritorika_kultura_ta_tehnika_movlennya_korektsiynogo_pedagoga
4. Сінопальнікова Н. М. Підготовка майбутніх учителів-логпедів до професійної діяльності // <http://oaji.net/articles/2015/982-1436429478.pdf>
5. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

Додаткова література

6. Мартинчук О.В. Сутність поняття та зміст професійної компетентності фахівців у сфері інклюзивного навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення // <https://core.ac.uk/download/pdf/33689071.pdf>
7. Стахова Л.Л. Розвиток професійної компетентності учителя-логопеда закладу дошкільної освіти як умова ефективної організації корекційно-розвивального процесу // <http://aqce.com.ua/vipusk-n10-2018/stahova-ll-rozvitok-profesijnoi-kompetentnosti-uchitelja-logopeda.html>
8. Томіч Л.М. Професійна компетентність логопедів як умова здійснення науково-обґрунтованої логопедичної роботи // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 14 (225), Ч. II, 2011 // http://logopedu.com.ua/article/434_Profesiina_kompetentnist_logopediv_yak_ymova_zdiisnennya_naukovo_obgryntovanoi_logopedichnoi_roboti/.

Інформаційні ресурси:

<https://vseosvita.ua/library/hto-takij-vcitel-logoped-kvalifikacijni-vimogi-149913.html>

Завдання для самоконтролю:

1. Дайте визначення поняттям «комунікативна компетентність», «комунікативна діяльність», «комунікативна виразність».
2. Проаналізуйте поняття компетентності логопеда.
3. Які функції є складає професійна діяльність логопеда.
4. Перерахуйте основні умови ефективної взаємодії логопеда з дітьми різного віку.
5. Які з вказаних факторів є власне мовленнєвими: комунікабельність, карсномовність, граматично незв'язне мовлення, заїкання, темп мовлення, ораторське мистецтво.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.**Етапи і методи логопедичної роботи.**

Мета: формувати у студентів уявлення про зміст та етапи логопедичної діяльності

Професійна спрямованість: усвідомлення умов та прийомів успішності роботи логопеда.

1. Мета та принципи логопедичного втручання.
2. Етапи логопедичної роботи:
  - Підготовчий етап
  - Етап формування первинних звуків (постановки та автоматизації звука)
  - Формування комунікативних умінь.
3. Способи постановки звуків.

Практична частина:

1. Ознайомитися з однією із програм розвитку мовлення (Програми з корекційно-розвиткової роботи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita/korektsiyni-programi/korektsiyno-rozvitkovi-zanyattya-dlya-ditey-z-tyazhkimi-porushenniyami-movlennya/>). Підібрати 2-3 вправи, обґрунтувати їх мету і доцільність використання у відповідному розділі (на відповідному етапі).
Бути готовим продемонструвати у роботі групи
2. Підібрати 2-3 вправи розвитку мовлення, що можуть бути використані на різних етапах постановки звуку (визначити мету, етап постановки звуку, основні вимоги до застосування, обмеження):
  - Артикуляційна гімнастика
  - Пальчикова гімнастика
  - Постановки/корекції голосу (мовленнєвого дихання) у дітей / дорослих осіб.
*підготувати наочність та бути готовим демонструвати вправи в аудиторії
3. Ознайомлення методами вивчення мовлення.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	0,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години
▪ виконати практичні завдання	1,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь/тестове завдання, практичне завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи, спеціальність "дошкільна освіта; практична психологія" / А. М. Аніщук. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 175 с.
2. Кравцова І. В. Програма "Корекційно-розвиткова робота з дітьми із загальним та фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення" / І. В. Кравцова, Л. Л. Стахова. — Тернопіль : Мандрівець, 2020. — 80 с.
3. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
4. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
5. Трофименко Л.І. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення / Навчально-методичний посібник. – 2015. – 157 с.

Додаткова література

6. Довідник учителя-логопеда/ Авт-упорядник Лупінович С.М. – Тернопіль: Мандрівець, 2008.
7. Збагачення та активізація словника дітей з порушеннями мовленнєвого розвитку/ Упоряд.С.Е. Кулькіна. – Х.: Вид. група «Основа», 2008.
8. Молчанова І.В. Врахування психолого-педагогічних особливостей дітей з мовленнєвими порушеннями в роботі асистента вчителя інклюзивного класу // https://opmpk.at.ua/publ/vrakhuvannja_psikhologo_pedagogichnikh_osoblivostej_ditej_z_movlennem_v_roboti_asistenta_vchitelja_inkluzivnogo_klasu/1-1-0-48

9. Словний логопедичних термінів <http://www.logopedia.com.ua/batkam/clovnik-logopedichnikh-term-n-v>
10. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали VI Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції (14 квітня 2017 року, м. Суми). – Суми: ФОП Цьома С.П.. – 194 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://logopedu.com.ua/>

Завдання для самоконтролю:

- Назвіть основні етапи логопедичної роботи.
- Опишіть специфіку роботи із первинної постановки звуків

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7-8

Організація логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ та ФФНМ

Мета: формувати у студентів уявлення про зміст вимоги до організації роботи з дітьми із ЗНМ, ФФНМ

Професійна спрямованість: усвідомлення основних вимог до організації роботи з дітьми із ЗНМ, ФФНМ.

План

1. Характеристика мовлення дітей із ЗНМ (загальним недорозвитком мовлення / системним порушенням мовлення):
Активний словник
Пасивний словник
Звукова сторона мовлення
2. Специфіка організації роботи з дітьми із ЗНМ:
Розвиток фонематичного, немовленнєвого, мовного слуху
Специфіка організації індивідуальної роботи
Специфіка групової та фронтальної роботи
3. Поняття про ФФНМ (фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення):
Основні типи
Звукові заміни та порушення артикуляції

Основні поняття	<i>Звук, звукове мовлення, загальний недорозвиток мовлення, фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення, постановка звука, автоматизація звука, логопедичний пункт</i>

Практична частина:

1. Здійснити аналіз Робочих зошитів для логопедичних занять за схемою (виконується на занятті):

Етап роботи (перерахувати)	Приклади вправ (до кожного етапу)
Завдання логопедичної роботи (перерахувати)	Приклад завдань (до кожного завдання)
Завдання корекційної роботи (перерахувати)	Приклади завдань (до кожного завдання)
Необхідні компетентності логопеда (перерахувати)	

2. Розробити конспект фрагменту логопедичного заняття (2 вправи), підготувати відповідний інструментарій.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години
Оцінювання	
▪ усна відповідь, оцінка за практичне завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей: Монографія. Кам'янець-подільський: ТОВ, «Друк-Сервіс», 2011, 200 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
3. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : монографія / І. В . Мартиненко. — К.: ДІА, 2016. — 304 с.
4. Рібцун, Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.
5. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для вищих навчальних закладів. – К.: «Каравела», 2017. – 316 с.
6. Трофименко Л.І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Навчально-методичний посібник. Ін-т спеціальної педагогіки НАПН України, Київ, 2014, 72 с.

Додаткова література:

7. Бартенева Л. І. Підготовка дітей із загальним недорозвитком мовлення старшого дошкільного віку до оволодіння орфографією : дис... канд. пед. наук : 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» / Л. І. Бартенева. – К., 2000. – 190 с.
8. Керик О.Є. ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ // Актуальні питання корекційної освіти. 2016 // <https://aqce.com.ua/download/publications/62/52.pdf/>
9. Проскуріна О.М., Кравченко А.І. Рівні ЗНМ та їх загальна характеристика // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації (15.02.2018). С. 104-108.
10. Рібцун Ю. В. Науково-методичне забезпечення реалізації спеціальної освіти дітей із ЗНМ / Ю. В. Рібцун // Логопед. – 2011. – № 8 (8) серпень. – С. 4–11. / https://lib.iitta.gov.ua/5878/1/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A0%D1%96%D0%B1%D1%86%D1%83%D0%BD_%D0%AE.pdf

Завдання для самоконтролю:

- Складіть порівняльну характеристику вимог до організації логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ та ФФНМ

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Лабораторне заняття 1.

Обладнання логопедичного кабінету.

План

1. Обладнання логопедичного кабінету.
2. Основні інструменти у роботі логопеда.

Практичне завдання:

1. Скласти приблизний перелік обладнання логопедичного кабінету за схемою:

Тип обладнання	Призначення

2. Ознайомлення із інструментами роботи логопеда:
3. Огляд інструментів (логопедичні шпателі, масажні зонди, зондозамінники тощо)
  - моделювання способів використання інструментів у діяльності логопеда
  - робота перед логопедичним дзеркалом – моделювання артикуляційної гімнастики (робота індивідуально та в парах).

Інструкція до виконання:

- Опрацюйте самостійно перед логопедичним дзеркалом одну із відомих Вам вправ артикуляційної гімнастики; сформулюйте інструкцію для дитини щодо виконання вправи.
  - Сформулюйте інструкцію колезі, що виконує роль дитини, організуйте її діяльність так, щоб «дитина оволоділа» технікою виконання вправи.
  - Отримайте рефлексію щодо успішності використання інструкції та прийомів керування діями дитини
  - Обміняйтесь ролями.
4. Підібрати по одній статичній та динамічній артикуляційній вправі.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література:

Основна

5. ПРОЄКТ НАКАЗУ «ПРО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ НАДАННЯ ЛОГОПЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В СИСТЕМІ ОСВІТИ» // <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-nakazu-pro-zatverdzhennya-poryadku-nadannya-logopedichnih-poslug-v-sistemi-osviti>
6. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
7. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
8. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

Додаткова:

9. <http://logopedu.com.ua/>
10. <https://vseosvita.ua>
11. <http://ped-kopilka.com.ua/>
12. <http://www.kzmovld.dp.ua/category/docs/>

Лабораторне заняття 2.

Класифікація та причини виникнення порушень мовлення.

1. Послідовність засвоєння дитиною звуків мови. Особливості звуковимови дітей дошкільного віку.
2. Фізіологічна та патологічна недорікуватість.

Основні поняття	<i>фонематичне сприйняття, фонематичні уявлення, фонематичний слух, фонема, звук, звуковий аналіз, артикуляція, артикуляційна база, перцепція, заміна звука, змішування звука, елізія звука, звук-субститут, інтерференція, автоматизація звука, диференціація звука.</i>

Практичне завдання:

1. Зробити характеристику всіх звуків української мови за схемою:

Для голосних

- За наявністю перешкоди в ротовій порожнині для видихуваного повітря (голосний).
- За участю передньої, середньої, задньої спинки язика (переднього, середнього, заднього ряду).

- За ступенем піднесення однієї з частин язика в ротовій порожнині (верхнє, середнє, нижнє піднесення).
- За участю в артикуляції губ (лабілізований, нелабілізований).

Для приголосних:

- За наявністю або відсутністю перешкоди в ротовій порожнині (приголосний).
- За участю в артикуляції м'якого піднебіння (ротівий / носовий).
- За способом утворення (фрикативний, вибуховий, змично-прохідний, злитий, дрижачий).
- За місцем утворення (губно-губний, губно-зубний, передньоязиковий, середньоязиковий, задньоязиковий).
- За ступенем напруження середньої частини язика (м'який / твердий).
- За участю голосових зв'язок в артикуляції (дзвінкий / глухий).

Література:

Основна

1. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи, спеціальність "дошкільна освіта; практична психологія" / А. М. Аніщук. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. – 175 с.
2. Дефекти мови: види, причини, виправлення [Електронні ресурс] // Буковинський державний медичний університет. - Режим доступу: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/6993-defekti-movi-vidi-prichini-vipravlennya/>
3. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
4. Логопсихологія. Основні форми і види мовленнєвих порушень [Електронний ресурс]//Навчальні матеріали онлайн.Зручніше, ніж у бібліотеці! .- Режим доступу:https://pidruchniki.com/15800119/psihologiya/osnovni_formi_vidi_movlennyevih_porushen
5. Савінова Н. В., Корнієнко І. В., Берегова М.І. Викладання курсу «Логопедія» студентам спеціальності «Спеціальна освіта». Навчально-методичний посібник. Миколаїв. 2020. 229 с.
6. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник/ Шеремет М.К., Мартиненко І.В. – К.: КНТ, 2006.

Додаткова:

7. Брушневська І. Формування фонетичного компоненту мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку в онтогенезі / Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, IV (42), Issue: 87, 2016 // https://seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/brushnevskaya_i_formation_of_phonemic_speech_component_of_preschool_children_in_ontogeny.pdf
8. Слейнік Т.І. Сучасні підходи до розвитку мовлення дітей. Поради педагогам. // https://opmpk.at.ua/publ/suchasni_pidkhodi_do_rozvitku_movlennja_ditej_poradi_pedagogam/1-1-0-31
9. Напрями логопедичної роботи в закладі дошкільної освіти // <https://osvita.if.ua/page/napriami-logopedichnoyi-roboti-v-zakladi-doshkilnoyi-osviti>
10. Програма з корекційно-розвиткової роботи для підготовчого, 1-4 класів спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з тяжкими порушеннями мовлення («Корекція мовлення»), К., 2016., 90с.
11. Рібцун Ю. В. Дошкільнятко: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : навч.-метод. посіб. / Ю. В. Рібцун. – К., 2014. – 238 с.
12. Рібцун, Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.

Інтернет-ресурси:

1. <http://logopedu.com.ua/>

2. <https://www.logoclub.com.ua/>

Лабораторне заняття 3-4.

Етапи і методи логопедичної роботи. Організація логопедичної роботи з дітьми із ЗНМ та ФФНМ.

1. Специфіка організації логопедичної та корекційної роботи з дітьми із ЗНМ
2. Завдання та етапи корекційної роботи з дітьми із ФФНМ

Основні поняття	<i>перцепція, заміна звуку, змішування звуку, елізія звуку, звук-субститут, інтерференція, автоматизація звуку, диференціація звуку.</i>

Практичне завдання:

1. Розробити конспект фрагменту логопедичного заняття (2 вправи), підготувати відповідний інструментарій. Структура конспекту:
  - Мета, завдання заняття
  - Мета вправи
  - Інструментарій
  - Інструкція дитині
  - Хід впровадження вправи: дії логопеда, дії дитини

Інструменти: Зошит з постановки звуків // ...

2. Змодельуйте фрагмент заняття у мікрогрупі.
3. Здійснити самоаналіз успішності виконання вправ: чи вдалось досягнути поставленої мети, які етапи роботи вдалось виконати успішності, які етапи /прийоми роботи не вдалось виконати у повній мірі, які заходи можуть біти сплановані для досягнення мети у наступній роботі (конкретні заходи, напр, опрацювати конкретний посібник, взяти участь у конкретному семінарі або тренінгу тощо)

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 години
▪ виконати практичне завдання	1 години

Оцінювання

▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Гаврилова Н.С. Порухення фонетичного боку мовлення у дітей: Монографія. Кам'янець-поділький: ТОВ, «Друк-Сервіс», 2011, 200 с.
2. Логопедія. Підручник. За ред. М.К.Шеремет. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2010. - 376 с.: іл // <https://studfile.net/preview/2041266/>
3. Мартиненко І. В. Особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : монографія / І. В . Мартиненко. — К.: ДІА, 2016. — 304 с.
4. Рібцун, Ю. В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення : програмно-методичний комплекс / Ю. В. Рібцун. – К., 2012. – 258 с.
5. Тарасун В.В. Основи теорії і практики логодидактики: підручник для . вищих навчальних закладів. – К.: «Каравела», 2017. –316 с.
6. Трофименко Л.І. Діагностика та корекція загального недорозвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Навчально-методичний посібник. Ін-т спеціальної педагогіки НАПН України, Київ, 2014, 72 с.

Додаткова література:

7. Бартенева Л. І. Підготовка дітей із загальним недорозвитком мовлення старшого дошкільного віку до оволодіння орфографією : дис... канд. пед. наук : 13.00.03 – «Корекційна педагогіка» / Л. І. Бартенева. – К., 2000. – 190 с.
8. Керик О.Є. ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТІСНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИНЕННЯМ МОВЛЕННЯ // Актуальні питання корекційної освіти. 2016 // <https://aqce.com.ua/download/publications/62/52.pdf>
9. Проскуріна О.М., Кравченко А.І. Рівні ЗНМ та їх загальна характеристика // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації (15.02.2018). С. 104-108.
10. Рібцун Ю. В. Науково-методичне забезпечення реалізації спеціальної освіти дітей із ЗНМ / Ю. В. Рібцун // Логопед. – 2011. – № 8 (8) серпень. – С. 4–11. / https://lib.iitta.gov.ua/5878/1/%D0%97%D0%B0%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%A0%D1%96%D0%B1%D1%86%D1%83%D0%BD_%D0%AE.pdf

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ:

Тестове завдання (10 завдань, за правильне виконання завдання – 2 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Теоретичне питання. Розкрийте зміст одного із запропонованих питань (оцінюються від 0 до 30 балів):

1. Мовлення у структурі психічної діяльності людини.
2. Предмет і завдання логопедії як розділу корекційної педагогіки.
3. Зв'язок логопедії з іншими науками. Методологічні основи логопедії.
4. Мовлення у структурі психічної діяльності людини
5. Понятійно-категоріальний апарат логопедії.
6. Розмежування «норми» і порушення мовлення.
7. Принципи логопедії.
8. Загальне поняття дизартрії, афазії у логопедії. Локалізація розладу та основні ознаки
9. Зв'язок логопедії з іншими науками. Методологічні основи логопедії.
10. Загальне поняття дислалія, алалії у логопедії. Локалізація розладу та основні ознаки
11. Розмежування «норми» і порушення мовлення.
12. Загальне поняття порушення темпу мовлення, ринолалії та заїкання у логопедії. Локалізація розладу та основні ознаки
13. Загальна класифікація порушень мовлення.
14. Поняття про методи логопедії.
15. Класифікація порушень мовлення
16. Нейробіологічні та нейрофізіологічні причини порушення мовлення. Основні види порушення усного мовлення.
17. Порушення письма та читання.
18. Мета та принципи логопедичного втручання.
19. Етапи логопедичної роботи: підготовчий етап; етап формування первинних звуків (постановки та автоматизації звука)
20. Формування комунікативних умінь.
21. Характеристика мовлення дітей із ЗНМ.
22. Характеристика мовлення дітей із ФФНМ.

Практичне (професійно-орієнтоване) завдання (прикладі орієнтовних завдань)

(Максимальна кількість балів – 50).

Підберіть 2-3 вправи логопедичного спрямування. Проаналізуйте кожну з них за схемою: 1. Яку частину мовленнєвого апарату вона актуалізує. 2. Основна мета. 3. При яких порушеннях мовлення може бути рекомендована. 4. Чи є обмеження у використанні (в яких ситуаціях використання небажане або не корисне). Детально розписати інструкцію

Модуль II. ОСНОВИ СУРДОПЕДАГОГІКИ

Назви тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Всього	У тому числі					У тому числі				
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	всього	Л.	П./С.	Лаб.	С.р.
Модуль II. ОСНОВИ СУРДОПЕДАГОГІКИ											
Тема 6. Предмет та завдання сурдопедагогіки	8	2	2		4		8	2			6
Тема 7. Причини та класифікація порушень слуху	10	2	2		6		10		2		8
Тема 8. Методи діагностики слуху у дітей	6			2	4		6				6
• Методи сурдопедагогіки	8		2	2	4		8				8
Тема 9. Системи навчання дітей з порушеннями слуху	10	4			6		10	2			8
• Специфіка організації освітньої діяльності дітей з порушенням слуху у дошкільному та шкільному віці	8		2		6		8				8
• Розвиток дітей з порушенням слуху у сім'ї	10			2	8		10				10
Разом за модулем 1	60	8	8	6	38		60	4	2		54

Практичні заняття № 9-16

Лабораторні заняття 5-9

Умови одержання оцінки за модуль:

- одержати 14 оцінок (1 оцінка за виконання індивідуального завдання; 13 оцінки за усні відповіді на практичних заняттях).
- Максимальна оцінка за 1 заняття (100 б) обраховується як сума балів за виконані роботи (усна відповідь на питання/тест -50 б., оцінка за практичне завдання- 50б.).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичні завдання до практичних та лабораторних занять;
- написати ПМКР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи);

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 6. ПРЕДМЕТ ТА ЗАВДАННЯ СУРДОПЕДАГОГІКИ

Мета: формувати у студентів уявлення про сурдопедагогіку як наукову та прикладну галузь спеціальної освіти

Професійна спрямованість: рефлексія соціокультурних аспектів порушення слуху, чинників дестигматизації порушення .

План:

1. Предмет та завдання сурдопедагогіки:
  - теоретичні та прикладні аспекти сурдопедагогіки;
  - завдання та методи сурдопедагогіки;
  - категоріальний апарат сурдопедагогіки; вимоги використання коректної лексики.
2. Психолінгвістичні та соціокультурні передумови сурдопедагогіки .

Основні поняття	<i>Сурдопедагогіка, глухота, порушення слуху, туговухість, сурдолог, отіатр, комунікативні здібності, діагностичні здібності, організаторські здібності</i>

Література

Основна література

1. Копушаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: навчально-методичний посібник. – Київ. – 2010.
2. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
3. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
4. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с

Тема 7. Причини та класифікація порушень слуху

Мета: поглиблювати знання студентів про механізми виникнення порушень слуху та особливості розвитку дитини з порушеннями слуху.

Професійна спрямованість: усвідомлення поліфакторності виникнення порушень слуху.

План:

1. Будова слухового аналізатора як механізм слухового сприймання у нормі та при порушеннях:
2. Принципи слухового сприймання.
3. Слухові характеристики звуків та мовлення.
4. Причини порушення слуху.
5. Класифікація порушень слуху: медична та психологічна система визначення порушення слуху

Основні поняття	<i>глухота, туговухість, кондуктивна туговухість, нейросенсорна туговухість, сенсоневральна туговухість, долінгвальна, перилінгвальна, постлінгвальна глухота, слуховий протез, кохлеарний імплантант</i>

Література

Основна література:

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіди — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://opmpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhospriymannja/1-1-0-30
3. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
4. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
5. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.

Електронні джерела:

<https://opmpk.at.ua/publ/>

<https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>

Тема 9. Системи навчання дітей з порушеннями слуху

Мета: формування уявлень студентів про структуру та вимоги до організації навчальної діяльності учнів із порушенням слуху.

Професійна спрямованість: усвідомлення вимог до організації навчальної та розвиткової роботи з дітьми з порушенням слуху.

План:

1. Сучасні концепції глухоти.
2. Засвоєння мовлення дітьми з порушеннями слуху:
  - навчання мовленню нечуючих (глухих) дітей
  - Навчання мовленню слабочуючих дітей.
3. Сучасні підходи до навчання дітей із порушенням слуху.
4. Навчання дітей з порушеннями слуху:
  - Помилки та труднощі дітей
  - Організація навчальної діяльності дітей із порушеннями слуху

Основні поняття	<i>Соціокультурна модель навчання, модель фахової підтримки, модель раннього виявлення, мімічний метод, чистий усний метод, білінгвальний метод, інтегративна система навчання, дактильна мова</i>

Література

Основна література

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбиди — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://opmpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
3. Копуцаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: навчально-методичний посібник. – Київ. – 2010.
4. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
5. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
6. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

ТЕМА 6. Предмет та завдання сурдопедагогіки

1. Предмет та завдання сурдопедагогіки.
2. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками.
3. Особистісні та професійні якості сурдопедагога:
  - Комунікативна сфера
  - Якості, що забезпечують дієвість педагогічного впливу: перцептивні, стиль керівництва, гностичні, дослідницькі (діагностичні), проєктивні конструктивні та організаторські.

Основні поняття	<i>Сурдопедагогіка, глухота, порушення слуху, туговухість, сурдолог, отіатр, комунікативні здібності, діагностичні здібності, організаторські здібності</i>

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 годин
▪ опрацювати основні поняття	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбиди — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://opmpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
3. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид. ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.
4. Таранченко О.М. Інклюзивна освіта для дітей із порушеннями слуху: революційна тенденція чи еволюційний процес? / <http://ap.uu.edu.ua/article/326>

Електронні джерела:

<https://opmpk.at.ua/publ/>
<https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>

Завдання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте наукові та прикладні аспекти сурдопедагогіки.
2. Опишіть вимоги до професійної діяльності сурдолога та сурдопедагога

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10

Тема 7. Причини та класифікація порушень слуху

Мета: формування уявлень студентів про структуру та причини порушень слуху у дитячому та дорослому віці.

Професійна спрямованість: усвідомлення механізмів та структури саморегуляції навчальної та професійної діяльності; розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Основні причини порушення слуху.
2. Види порушення слуху:
  - за ступенем порушення звукової чутливості
  - за часом виникнення.
3. Вторинні порушення психічного розвитку у дітей із порушенням слуху:
  - особливості мовленнєвого розвитку;
  - особливості сенсорного розвитку та пізнавальних процесів;
  - особливості особистісного розвитку.
4. Компенсаторні можливості:
  - слухопротезування
  - кохлеарна імплантація

Основні поняття	<i>глухота, туговухість, кондуктивна туговухість, нейросенсорна туговухість, сенсоневральна туговухість, долінгвальна, перлінгвальна, постлінгвальна глухота, слуховий протез, кохлеарний імплантант</i>

Практична частина

1. Побудуйте схему «Причини порушення слуху – механізми порушення – види порушення слуху – можливості корекції/компенсації».
2. Підберіть відео-приклади виконання різних видів діяльності та спілкування дітей та дорослих з порушеннями слуху. Здійсніть аналіз прикладу за схемою: видимі симптоми порушення, особливості великої та дрібної моторики, засоби спілкування (за наявності), особливості емоційного реагування, гіпотеза про тип порушення.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ виконання практичного завдання	3 година

Оцінювання

▪ усна відповідь	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіди — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://ormpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
3. Копушаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: навчально-методичний посібник. – Київ. – 2010.
4. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
5. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
6. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.
7. Фомічова Л. І. Розвиток інтелекту та проектування навчання (чуючі, глухі та слабочуючі дошкільники). - К.: ТОВ Міжнар. фін. Агенція. - 1997 - с 234
Інтеернет-джерела:
http://inkluzivnaosvita.blogspot.com/p/blog-page_10.html (ознайомитися з відео)

Завдання для самоконтролю:

1. Дайте визначення понять «кондуктивна туговухість», «сенсоневральна туговухість».
2. Здійсніть порівняльний аналіз механізмів та прогнозів корекції вроджених та набутих порушень слуху
3. Перерахуйте основні принципи медичної та психолого-педагогічної класифікації порушень слуху.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11

Тема 8. Методи сурдопедагогіки

Мета: формування уявлень студентів про структуру та причини порушень слуху у дитячому та дорослому віці.

Професійна спрямованість: розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Методи дослідження у сурдопедагогіці:
  - Спостереження
  - Словесні методи (бесіда, анкетування, тестування).

- Використання жестової мови

Практична частина

1. Ознайомитись зі специфікою та методами роботи сурдопедагога із дошкільниками та школярами.
2. Ознайомитися з основними принципами побудови жестової мови (<https://vidchui.org/>, https://www.facebook.com/vidchui/?locale=uk_UA). Робота в парах: Презентувати себе та назвати 5 оточуючих предметів жестовою мовою.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ виконання практичного завдання	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОР Симоненко О.І., 2018. – 250 с.
2. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
1. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОР Симоненко О.І., 2018. – 250 с.

Додаткова

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіди — К.: «СПКТЬ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://opmpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
3. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.

Електронні джерела:

- <https://opmpk.at.ua/publ/>
<https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>

Завдання для самоконтролю:

4. Дайте коротку характеристику методів сурдопедагогіки.
5. Опишіть вимоги до проведення спостереження у сурдопедагоці.
6. Визначте особливості застосування словесних методів у роботі з дітьми з порушенням слуху (в залежності від ступеня порушення).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №12

Тема 8. Специфіка організації освітньої діяльності дітей з порушенням слуху у дошкільному та шкільному віці

Мета: формування уявлень студентів про структуру та вимоги до організації навчання дітей з порушенням слуху.

Професійна спрямованість: розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності, підбирати технології навчання дітей з порушенням слуху.

План:

1. Загальні принципи навчання дітей із порушеннями слуху.

2. Типи навчальних закладів для дітей з порушенням слуху: дитячі садочки, школи
3. Раннє втручання та дошкільна підготовка дітей із порушенням слуху.
4. Системи навчання дітей із порушенням слуху:
  - мімічний підхід;
  - комібнований підхід;
  - білінгвальний підхід до навчання.
5. Технології навчання та викладання:
  - організація акустичного середовища;
  - диференційоване навчання;
  - адаптація навчального закладу до дітей із порушеннями слуху
[<https://inkluzia.com.ua/yak-nalagoditi-navchalniy-protses-dlya-ditey-z-vadami-slukhu/>]
6. Технічні засоби навчання дітей з порушеннями слуху.

Практична частина

1. Підібрати та представити під час роботи у мікрогрупах 2-3 вправи на розвиток мовлення дітей з порушенням слуху. Проаналізувати мету та етап розвитку мовлення, протягом якого доцільним є застосування цих вправ.
2. Підібрати відеоприклади розвитку мовлення дітей з порушенням слуху

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2,5 година
▪ виконання практичного завдання	3,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіді — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Кутова О.М. Кохлеарна імплантатія – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://ormpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
3. Копуасєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: навчально-методичний посібник. – Київ. – 2010.
4. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
5. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
6. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФООП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.

Додаткова:

1. Жук В. В. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТУВАННЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ ДО УМОВ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ // http://nbuv.gov.ua/UJRN/oor_2014_5_5
2. Єгова О. Соціальна адаптація дитини з порушенням слуху // <https://aurora.ua/articles/sotsialna-adaptatsiya-dytyny-z-porushennyam-slukhu/>
3. Сяба М. О. ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ СЛУХУ В СІМ'Ї // http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:r3QAFp6_U7YJ:nbuv.gov.ua/j-pdf/domtp_2013_5_23.pdf+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua

Завдання для самоконтролю:

7. Дайте коротку характеристику методів сурдопедагогіки.

8. Опишіть вимоги до проведення спостереження у сурдопедагоці.
9. Визначте особливості застосування словесних методів у роботі з дітьми з порушенням слуху (в залежності від ступеня порушення).

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Лабораторне заняття 5. Методи діагностики слуху у дітей.

План

1. Діагностика слуху: цілі і методи
2. Об'єктивні методи оцінки слуху – використання спеціальних приладів.
3. Суб'єктивні методи оцінки слуху:
  - ігрова тональна аудіометрія та звукові іграшки
  - за часом виникнення.
4. Підготовка дитини до обстеження слуху:
5. Участь батьків у зборі інформації про слуховий розвиток дитини: анкетування та скринінгові обстеження.
6. Робота з батьками дітей, що мають порушення слуху.

Практичне завдання:

1. Скласти коротку характеристику методів діагностики слуху:

Мета	Призначення	Необхідні інструменти та обладнання

2. Скласти план діагностичного заняття для дитини з порушеннями слуху легкого ступеня та важкими порушеннями:

- мета;
- діагностичні завдання/вправи/питання;
- інструкція для дитини;
- критерії спостереження/аналізу результатів;
- залучення батьків (за потреби).

Інструкція до виконання:

- проаналізуйте відеоприкладі діагностики слуху дітей;
- підберіть необхідний інструментарій;
- змодельуйте застосування обоаких методів під час роботи у мікрогрупах;
- отримайте рефлексію щодо успішності використання інструкції та прийомів керування діями дитини
- обміняйтесь ролями.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ виконання практичного завдання	3 години

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література:

Основна

1. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбиди — К.: «СПКТЬ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
2. Ознаки втрати слуху для немовлят та дітей раннього віку: 0-3 роки // <https://www.oticon.global/hearing-aid-users/blog/2019/signs-of-hearing-loss-for-infants-and-toddlers-0-3-years>

3. Копуасва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: навчально-методичний посібник. – Київ. – 2010.
4. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
5. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.
6. Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФООП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.
7. Слухомовний розвиток Вашої дитини: експрес-тест для батьків // <https://aurora.ua/articles/sluhomovnij-rozvitok-vashoyi-ditini-ekspres-test-dlya-batkiv>

Додаткова:

8. <https://opmpk.at.ua/publ/>
9. <https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>
10. <https://www.oticon.global/hearing-aid-users/blog>

Лабораторне заняття 6.

Методи сурдопедагогіки.

Мета: формування уявлень студентів про структуру та причини порушень слуху у дитячому та дорослому віці.

Професійна спрямованість: розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Специфіка роботи сурдопедагога з дітьми та дорослими.
2. Організація роботи із формування звуковимливи та звукового аналізу дітей з порушеннями слуху.

Практична частина

Представити порівняльну характеристику роботи сурдопедагога з клієнтами різних **двох вікових груп (на вибір: дошкільники, школярі, дорослі люди)** за схемою: предмет роботи, основні завдання роботи, провідні напрями роботи та їх зміст, співвідношення індивідуальної та групової роботи, основні методи, специфіка взаємодії з дітьми.

Звіт завантажити у гугл-клас.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ виконання практичного завдання	1 година

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

2. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбіди — К.: «СПКТЬБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
3. Копуасва А.А., Таранченко О.М. Путівник для вчителів: навчально-методичний посібник. – Київ. – 2010.
4. Литовченко С.В. Дитина з порушенням слуху / С.В.Литовченко, В.В.Жук, О.М.Таранченко – харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.
5. Навчання дітей з порушенням слуху: навчально-методичний посібник / С.В.Кульбіда та ін. – Харків: Вид-во «Ранок», 2019. – 2016 с.

6. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://opmpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
7. **Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології** : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.

Електронні джерела:

<https://opmpk.at.ua/publ/>
<https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>

Лабораторне заняття 7.

Розвиток дітей з порушенням слуху у сім'ї.

Мета: формування уявлень студентів про роль сімейних стосунків та соціального оточення у розвитку дитини з порушенням слуху.

Професійна спрямованість: розвиток умінь саморегуляції при вирішенні завдань навчальної та професійної діяльності.

План:

1. Взаємодія батьків і педагогів.
3. Як організувати навчання дитини вдома.

Практична частина

1. Підібрати та змодельовати під час роботи у мікрогрупах ситуації взаємодії у процесі виконання творчого завдання/продуктивної діяльності з дитиною дошкільного/молодшого шкільного віку (на вибір): обговорення змісту та мети завдання, моделювання інструкції дитині та перевірка, чи дитина зрозуміла інструкцію, керування виконанням дитиною завдання.
2. Запропонувати 5-7 рекомендацій для батьків: Як спілкуватися з дитиною словесною мовою. Змодельовати бесіду під час роботи в мікрогрупах ситуацію взаємодії з батьками дитини з порушенням слуху в умовах спеціальної школи або закладу загальної середньої освіти (на вибір). Проаналізувати власні сильні сторони та зони розвитку. Які питання чи коментарі батьків викликали найбільше труднощів.
3. Скласти перелік закладів, де може навчатися/отримувати допомогу дитина з порушенням слуху

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	1 година
▪ виконання практичного завдання	7 годин

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

8. Дитина зі світу тиші: на допомогу батькам нечуючої дитини: науково-методичний посібник / уклад.: Н.А. Зборовська та ін. ; за ред. С.В. Кульбиди — К.: «СПКТБ УТОГ», 2011 — 328 с. (доповнений і доопрацьований)
9. Кутова О.М. Кохлеарна імплантація – новий крок у розвитку слухосприймання. // https://opmpk.at.ua/publ/kokhlearna_implantacija_novij_krok_u_rozvitku_slukhosprijmanna/1-1-0-30
10. **Освіта дітей з порушеннями слуху: сучасні тенденції та технології** : навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, С.В. Литовченко, О.Ф. Федоренко, В.В. Жук, В.В. Литвинова, В.М. Шевченко. – К. : Вид ФОП Симоненко О.І., 2018. – 250 с.

Електронні джерела:

<https://opmpk.at.ua/publ/>
<https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ №2

Тестове завдання (10 завдань, за правильне виконання завдання – 2 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Теоретичне питання. Розкрийте зміст одного із запропонованих питань (оцінюються від 0 до 30 балів):

1. Предмет та завдання сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками.
2. Основні причини порушення слуху.
3. Види порушення слуху: за ступенем порушення звукової чутливості, за часом виникнення.
4. Вторинні порушення психічного розвитку у дітей із порушенням слуху: особливості мовленнєвого, сенсорного розвитку та пізнавальних процесів.
5. Компенсаторні можливості: слухопротезування, кохлеарна імплантація.
6. Діагностика слуху: цілі і методи . Об'єктивні методи .оцінки слуху – використання спеціальних приладів.
7. Суб'єктивні методи оцінки слуху: грова тональна аудіометрія та звукові іграшки; за часом виникнення.
8. Робота з батьками дітей, що мають порушення слуху.
9. Загальні принципи навчання дітей із порушеннями слуху. Типи навчальних закладів для дітей з порушенням слуху: дитячі садочки, школи
10. Раннє втручання та дошкільна підготовка дітей із порушенням слуху.
11. Системи навчання дітей із порушенням слуху: мімічний підхід, комібінований підхід.
12. Системи навчання дітей із порушенням слуху: білінгвальний підхід;
13. Технології навчання та викладання: організація акустичного середовища, диференційоване навчання
14. Адаптація навчального закладу до дітей із порушеннями слуху. Технічні засоби навчання дітей з порушеннями слуху

Професійно-орієнтоване завдання (прикладі орієнтовних завдань) (Максимальна кількість балів – 50).

За результатами моделювання ситуації взаємодії з дитиною з порушенням слуху, здійснити аналіз використаних прийомів налагодження комунікації та навчальної діяльності за схемою:

Використаний прийом	Приналежність до підходу / системи навчання	Технічні або наочні засоби	Що вдалось у роботі з «дитиною»	Що не вдалось у роботі з «дитиною»

Модуль II. ОСНОВИ ТИФЛОПЕДАГОГІКИ

Назви тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Всього	У тому числі					У тому числі					
		Лекції	Практичні	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	всього	Л.	П./С.	Лаб.	С.р.	Інд.
Модуль III. ОСНОВИ ТИФЛОПЕДАГОГІКИ												
Тема 10. Предмет та завдання тифлопедагогіки	6	2			4		6				6	
Тема 11. Причини та класифікація порушень зору	10	2	2		6		10	2			8	
Тема 12. Стратегії та технології навчання для дітей з порушенням зору	12	4	2		6		12				12	
• Методи навчання дітей з порушенням зору	10			2	6	2	10			2	6	2
Тема 13. Зміст та засоби навчання дітей з порушенням зору	10	2	2		6		10				10	
• Прийоми та засоби навчання у тифлопедагогіці	12		2	2	8		12				12	
Разом за модулем 3	60	10	8	4	36	2	60	2		2	50	2
Екзамен												

Практичні заняття № 13-16
Лабораторні заняття 8-9

Умови одержання оцінки за модуль:

- одержати 8 оцінок (2 оцінки за виконання індивідуального завдання; 6 оцінок за усні відповіді на практичних заняттях).
- Максимальна оцінка за 1 заняття (100 б) обраховується як сума балів за виконані роботи (усна відповідь на питання/тест -50 б., оцінка за практичне завдання- 50б.).

Обов'язкові види робіт:

- опрацювати питання з плану практичного та лабораторного заняття;
- опрацювати основні поняття;
- виконати практичні завдання до практичних та лабораторних занять;
- написати ПМКР.

Види робіт на вибір:

- реферат або повідомлення (готує один студент з академічної групи);

ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

Тема 6. Предмет та завдання тифлопедагогіки

Мета: формувати у студентів уявлення про тифлопедагогіку як наукову та прикладну галузь спеціальної освіти

Професійна спрямованість: рефлексія соціокультурних аспектів порушення зору .

План:

1. Предмет, завдання та методологічні основи тифлопедагогіки.
2. Основні принципи тифлопедагогіки.
3. Методи дослідження у тифлопедагогіці.
4. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками.

5. Короткий огляд історичного розвитку тифлопедагогіки.

Основні поняття	<i>тифлопедагогіка, порушення зору, глибокі порушення зору</i>

Література

Основна література

1. Алєєва Н.М. Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод.посіб. / Н.М. Алєєва, Ю.В. Барінов та ін./ за наук. ред. Є.П. Синьової, С.О. Рикова. – К.: Кафедра, 2016. – 212 с.
2. Інтегративний підхід до інклюзивної освіти осіб із порушеннями зору: монографія / За заг.ред. Ю.Й. Тулашвілі.- Луцьк, вид. «Терен», 2019.
3. Комплексна програма корекційних занять (розвиток та дорозвиток психічних і сенсорних функцій, соціально-побутове орієнтування, просторове орієнтування та мобільність). Підготовчий, 1-4 класи для загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей. – К.: Інкунабула, 2008. <http://atpu.org.ua/images/books/html/002/index.html>
4. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.
5. Федоренко І. В. Особливості практичної підготовки студентів-дефектологів до використання новітніх інформаційних технологій у процесі корекційного навчання / І. В. Федоренко // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки: Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 3 (11). – С. 139-148.

Тема 11. Причини та класифікація порушень зору

Мета: поглиблювати знання студентів про механізми виникнення порушень зору та особливості розвитку дитини з порушеннями зору.

Професійна спрямованість: усвідомлення поліфакторності виникнення порушень зору.

План:

1. Ступені порушення зору. Класифікація порушень зору (за часом виникнення, ступенем ураження зорової функції).
2. Причини порушення зору.
3. Специфіка пізнавальної та навчальної діяльності дітей із різними порушеннями зору (сліпота, косоокість, амбліопія, ністагм, короткозорість, далекозорість, астигматизм).
4. Симптоми та основні відмінні ознаки зорових порушень.
5. Особливості зорового сприймання при різних порушеннях зору.
6. Механізми компенсації зорових порушень

Основні поняття	<i>сліпота, слабозорість, вроджена сліпота, набута сліпота, рефракція, косоокість, амбліопія, ністагм, короткозорість, далекозорість, астигматизм, дальтонізм</i>

Література

Основна література:

1. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
2. Алєєва Н.М. Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод.посіб. / Н.М. Алєєва, Ю.В. Барінов та ін./ за наук. ред. Є.П. Синьової, С.О. Рикова. – К.: Кафедра, 2016. – 212 с.
3. Інтегративний підхід до інклюзивної освіти осіб із порушеннями зору: монографія / За заг.ред. Ю.Й. Тулашвілі.- Луцьк, вид. «Терен», 2019.
4. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.
5. Федоренко І. В. Особливості практичної підготовки студентів-дефектологів до використання новітніх інформаційних технологій у процесі корекційного навчання / І. В.

- Федоренко // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки: Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 3 (11). – С. 139-148.
6. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. – К., 2006. – 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. – Херсон, 2000. – 92 с
- Електронні джерела:
<https://opmpk.at.ua/publ/>
<https://osobluvadutuna.com.ua/category?tag=40>

Тема 12. Стратегії та технології навчання для дітей з порушенням зору

Мета: формування уявлень студентів про структуру та вимоги до організації навчальної діяльності учнів із порушенням зору.

Професійна спрямованість: усвідомлення вимог до організації навчальної та розв'язкової роботи з дітьми з порушенням зору.

План:

1. Система навчання дітей з порушенням зору в Україні
2. Інтегроване навчання дітей з порушенням зору.
3. Процес навчання у спеціальній школі. Специфіка навчальної діяльності дітей з порушенням зору

Література

Основна література

1. Алєєва Н.М. Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навч.-метод.посіб. / Н.М. Алєєва, Ю.В. Барінов та ін./ за наук. ред. Є.П. Синьової, С.О. Рикова. – К.: Кафедра, 2016. – 212 с.
2. Інтегративний підхід до інклюзивної освіти осіб із порушеннями зору: монографія / За заг.ред. Ю.Й. Тулашвілі.- Луцьк, вид. «Терен», 2019.
3. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.
4. Федоренко І. В. Особливості практичної підготовки студентів-дефектологів до використання новітніх інформаційних технологій у процесі корекційного навчання / І. В. Федоренко // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки: Збірник наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 3 (11). – С. 139-148.
5. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. – К., 2006. – 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. – Херсон, 2000. – 92 с
6. Чайка В. ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУ // <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2854/1/Chajka%20V.%20.pdf>

Тема 12. Зміст та засоби навчання дітей з порушенням зору

Мета: формування уявлень студентів про структуру та вимоги до організації навчальної діяльності учнів із порушенням зору.

Професійна спрямованість: усвідомлення вимог до організації навчальної та розв'язкової роботи з дітьми з порушенням зору.

План:

1. Засвоєння мовного матеріалу дітьми з порушенням зору
2. Формування мовної компетентності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку
3. Вимоги до організації навчання дітей з порушенням зору

Література

Основна література

1. Федоренко С.В., Гребенюк Т.М., Синьова Є.П., Федоренко І.В. Вивчення орфографічної та пунктуаційної грамотності учнів 6-7 класів зі зниженим зором в умовах інклюзивного навчання // <https://aqce.com.ua/download/publications/560/518.pdf>
2. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями зору: монографія. (2017). За ред. Є.П.Синьової, С.О.Рикова. К.: «Кафедра»
3. Серпутько, Г.П. (2016). Адаптація та підготовка до видання підручників для дітей з глибокими порушеннями зору. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. К.: Педагогічна думка. 443-454.
4. Федоренко, М.І., Федоренко, С.В. (2016). Вимоги до друкованої навчальної літератури для дітей зі зниженим зором. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. К.: Педагогічна думка. 17. 485-493
5. Чайка В. ОСОБЛИВОСТІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ВАДАМИ ЗОРУ // <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/2854/1/Chajka%20V.%20.pdf>

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

ТЕМА 11. Причини та класифікація порушень зору

Мета: поглиблювати знання студентів про механізми виникнення порушень зору та особливості розвитку дитини з порушеннями зору.

Професійна спрямованість: усвідомлення поліфакторності виникнення порушень зору.

План:

1. Будова зорового аналізатора. Механізми порушення зору.
2. Причини порушення зору: класифікація, роль несприятливих факторів середовища
3. Класифікація порушень зору:
  - класифікація порушень зору (за часом виникнення, ступенем ураження зорової функції);
  - порушення рухових механізмів: ністагм, косоокість, амбліопія;
  - порушення оптичних механізмів зору: порушення заломлення, короктозорість, далекозорість
4. Механізми компенсації зорових порушень: ресурси слухового, дотикового аналізаторів.

Основні поняття	<i>сліпота, слабозорість, вроджена сліпота, набута сліпота, рефракція, косоокість, амбліопія, ністагм, короткозорість, далекозорість, астигматизм, дальтонізм</i>

Практичне завдання:

1. **Ознайомтесь (на вибір):**
  - ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВОЇ РОБОТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ // <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/programi-z-korekcijno-rozvitkovoyi-roboti-dlya-ditej-z-porushennyami-zoru>
  - Орієнтовна схема обстеження зорового сприймання дітей дошкільного віку [2] // [http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navchannia%20ditei%20iz%20porushenniamy%20zoru%20\(Kostenko_Hudym\).pdf](http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navchannia%20ditei%20iz%20porushenniamy%20zoru%20(Kostenko_Hudym).pdf)
2. **Зобразіть** схематично та поясніть механізми порушення зору при короткозорості, далекозорості, астигматизмі.
3. **Заповніть** таблицю:

Тип сприймання	Сліпота	Слабозорість

Зорове сприймання		
Тактильне сприймання		
Слухове сприймання		

1. Виконайте одне із завдань:

- Підберіть комплекс вправ для очей при короткозорості.
- Підберіть комплекс вправ для очей при далекозорості.
- Підберіть комплекс вправ для очей при косоокості.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 години
▪ виконати практичні завдання	3,5 години

Оцінювання

▪ усна відповідь	1 оцінка
▪ індивідуальне завдання	1 оцінка

Література

1. Дивитися і бачити: путівник для батьків дітей із порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / [упор. І. О. Калініченко]. – Полтава : ПОІППО, 2016. – 88 с.
2. Костенко Т. М. Дитина з порушенням зору / Т. М. Костенко. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с.
3. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
4. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. – Київ, 2009. – 212с. Режим доступу : <https://infopedia.su/2x124e.html>
5. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.

Додаткова:

6. Гаврилюк З.І. Інклюзивне навчання для дітей з порушеннями зору // https://ormpk.at.ua/publ/inkluzivne_navchannja_dlja_ditej_z_porushennjami_zoru/1-1-0-40
7. Гаврилюк З.І. Супровід дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання // https://ormpk.at.ua/publ/suprovid_ditej_z_porushennjami_zoru_v_umovakh_inkluzivnogo_navchannja/1-1-0-27
8. Програма комплексної реабілітації незрячих учнів 5-9 класи. Для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей. – К.: Інкунабула, 2008.
9. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
10. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. – К., 2006. – 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. – Херсон, 2000. – 92 с

Завдання для самоконтролю:

3. Дайте визначення понять «астигматизм», «косоокість».
4. Охарактеризуйте основні види порушення зору.
5. Представте класифікацію причин порушення зору
6. Здійсніть порівняльний аналіз причин та механізмів 2-х видів порушення (на вибір)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №14

Тема 12. Стратегії та технології навчання для дітей з порушенням зору

Мета: формування уявлень студентів про структуру та вимоги до організації навчальної діяльності учнів із порушенням зору.

Професійна спрямованість: усвідомлення вимог до організації навчальної та розв'язкової роботи з дітьми з порушенням зору.

План:

1. Стратегії дошкільного навчання та підготовки до школи дітей з порушеннями зору.
2. Адаптація дитини до умов шкільного навчання - методи роботи асистента вчителя та команди психолого-педагогічного супроводу
  - Бар'єри в освітньому просторі дітей з порушеннями зору. Просторова адаптація до умов шкільного навчання
  - Адаптація до нової системи стосунків «дитина-вчитель», «дитина-асистент вчителя», «дитина-однолітки».
3. Корекційна спрямованість програм навчання дітей з порушеннями зору.
4. Поняття спеціальної дидактики. Специфіка тифлодидактики.
5. Специфіка застосування словесних та практичних методів навчання у тифлодидактиці. Система Брайля, комп'ютерні програми.
6. Специфіка тифлодидактики. Методи навчання дітей з глибокими порушеннями зору:
  - методи розвитку пізнавальної активності дітей;
  - етапи засвоєння знань: первинне ознайомлення та сприймання матеріалу, осмислення, оволодіння матеріалом та використання у практичній діяльності;
7. Специфіка залучення дітей з порушеннями зору до системи інклюзивного навчання

Основні поняття	<i>Тифлодидактика, шрифт Брайля, просторова адаптація, бар'єри освітнього простору</i>

Практична частина

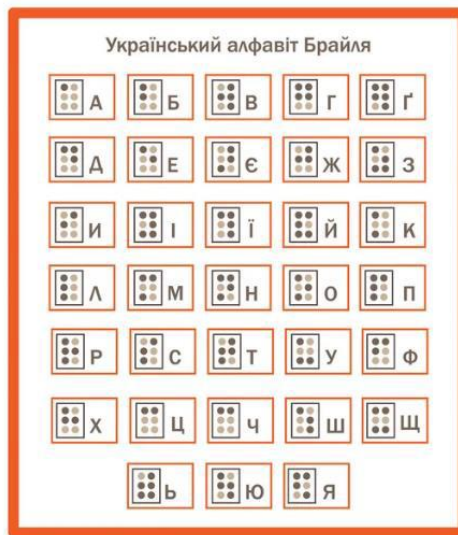
1. Ознайомитись зі шрифтом Брайля. Напишіть шрифтом Брайля інформацію про себе (2 речення)* (для всіх здобувачів)
2. Ознайомитись з навчальними програмами для дітей з порушенням зору:
<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/dlya-ditej-z-porushennyami-zoru>
<https://www.facebook.com/%D0%94%D0%9D%D0%97-35-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9-%D0%B7-%D0%B2%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BC%D0%B8-%D0%B7%D0%BE%D1%80%D1%83-1388843811223306/videos/759191944985632>
<https://www.facebook.com/watch/?v=458237915541636>.
3. Здійсніть порівняльний аналіз навчальної програми для учнів закладів загальної середньої освіти та закладів спеціальної освіти для дітей з порушенням зору з одного зі шкільних предметів.

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	2,5 години
▪ опрацювати основні поняття	0,5 годин
▪ виконання практичного завдання	3 година

Оцінювання

▪ усна відповідь	1 оцінка
▪ виконання практичного завдання	1 оцінка

*Шриф Брайля українською мовою для ознайомлення

Література

Основна література

1. Дивитися і бачити: путівник для батьків дітей із порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / [упор. І. О. Калініченко]. – Полтава : ПОІППО, 2016. – 88 с.
2. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА КОРЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (розвиток та дорозвиток психічних і сенсорних функцій, соціально-побутове орієнтування, просторове орієнтування та мобільність) Підготовчий, 1-4 класи для загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей, Київ, 2008 // <http://atpu.org.ua/images/books/html/002/index.html>
3. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
4. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. – Київ, 2009. – 212с. Режим доступу : <https://infopedia.su/2x124e.html>
5. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.

Додаткова:

1. Гаврилюк З.І. Інклюзивне навчання для дітей з порушеннями зору // https://opmpk.at.ua/publ/inkluzivne_navchannja_dlja_ditej_z_porushennjami_zoru/1-1-0-40
2. Гаврилюк З.І. Супровід дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання // https://opmpk.at.ua/publ/suprovid_ditej_z_porushennjami_zoru_v_umovakh_inkluzivnogo_navchannja/1-1-0-27
3. Програма комплексної реабілітації незрячих учнів 5-9 класи. Для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей. – К.: Інкунабула, 2008.
4. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
5. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. – К., 2006. – 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. – Херсон, 2000. – 92 с

Інтернет ресурси:

<http://atpu.org.ua/literatura>

Завдання для самоконтролю:

1. Дайте визначення понять «тифлодидактика», «шрифт Брайля», «просторова адаптація».
2. Здійсніть порівняльний аналіз 2-х різних стратегій навчання дітей з порушенням зору
3. Перерахуйте основні принципи та вимоги до навчання незрячих дітей.

Тема 13. Зміст та засоби навчання дітей з порушенням зору

Мета: формування уявлень студентів про структуру та вимоги до організації навчальної діяльності учнів із порушенням зору.

Професійна спрямованість: усвідомлення вимог до організації навчальної та розв'язкової роботи з дітьми з порушенням зору.

План:

План:

1. Методи і способи навчання читання та грамоті дітей з глибокими порушеннями зору. Дидактичні прийоми навчання письму.
2. Специфіка мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями зору. Стратегії та прийоми формування мовної компетентності.

Практичне завдання:

1. **Ознайомитись (на вибір):**

- З однією із навчальних програм (Навчальні програми для дітей з порушенням зору <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/navchalni-programi>)

Проаналізуйте корекційну спрямованість.

- З однією із програм корекційно-розв'язкової роботи (ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВ'ЯКОВОЇ РОБОТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/programi-z-korekcijno-rozvitkovoyi-roboti-dlya-ditej-z-porushennyami-zoru>)

Проаналізуйте зміст, мету, завдання.

Підберіть вправи до однієї із тем.

Підготуйтеся виконати їх у мікрогрупі.

2. Розробіть вимоги та рекомендації з організації предметної діяльності дітей з глибокими порушеннями зору:

- представте алгоритм дій для виконання предметної діяльності;
- обґрунтуйте доцільність обраних способів і прийомів;
- підберіть способи збагачення чуттєвого досвіду в процесі цієї діяльності;

Література:

Основна:

1. Дивитися і бачити: путівник для батьків дітей із порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / [упор. І. О. Калініченко]. – Полтава : ПОППО, 2016. – 88 с.
2. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА КОРЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (розвиток та дорозвиток психічних і сенсорних функцій, соціально-побутове орієнтування, просторове орієнтування та мобільність) Підготовчий, 1-4 класи для загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей, Київ, 2008 // <http://atpu.org.ua/images/books/html/002/index.html>
3. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
4. Паламар О.М. Спеціальна методика математики з основами психології навчання дітей з порушеннями зору. Частина 1. Загальні питання організації роботи. Методика вивчення арифметичних задач : Навчальний посібник / Олена Михайлівна Паламар. – К. : Кафедра, 2017. – 131 с.
5. ПРОГРАМИ З КОРЕКЦІЙНО-РОЗВ'ЯКОВОЇ РОБОТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ЗОРУ <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchannya-ditej-u-specialnih-zakladah-osviti/osvita-ditej-z-osoblivimi-potrebami/navchalni-programi/korekcijni-programi/programi-z-korekcijno-rozvitkovoyi-roboti-dlya-ditej-z-porushennyami-zoru>

6. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. – Київ, 2009. – 212с. Режим доступу : <https://infopedia.su/2x124e.html>
7. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.

Додаткова:

8. Гаврилюк З.І. Інклюзивне навчання для дітей з порушеннями зору // https://ormpk.at.ua/publ/inkluzivne_navchannja_dlja_ditej_z_porushennjami_zoru/1-1-0-40
9. Гаврилюк З.І. Супровід дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання // https://ormpk.at.ua/publ/suprovid_ditej_z_porushennjami_zoru_v_umovakh_inkluzivnogo_navchannja/1-1-0-27
10. Програма комплексної реабілітації незрячих учнів 5-9 класи. Для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей. – К.: Інкунабула, 2008.
11. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
12. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. – К., 2006. – 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. – Херсон, 2000. – 92 с

ЛАБОРАТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Лабораторне заняття 9.

Методи навчання і розвитку дітей з порушенням зору

1. Загальні рекомендації щодо фізичного, емоційно-вольового, мовленнєвого, пізнавального розвитку дитини з порушеннями зору.
2. Вимоги до формування навичок навчальної діяльності. Специфіка оцінювання.
3. Специфіка естетичного, фізичного, морального та трудового навчання та виховання дітей порушення зору.
4. Специфіка розвитку предметної діяльності (моторики) дітей з порушенням зору.
5. Розвиток різних видів діяльності у процесі шкільного навчання (продуктивної, розумової, трудової): врахування корекційної складової.

Практична частина

1. Ознайомитись:

Загальні рекомендації щодо розвитку та навчальної діяльності дитини з порушеннями зору // Костенко Т. М. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — С. 69-85. // [http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navchannia%20ditei%20iz%20porushenniamy%20zoru%20\(Kostenko_Hudym\).pdf](http://interactive.ranok.com.ua/upload/file/%D0%98%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D0%B8%D1%8F/Navchannia%20ditei%20iz%20porushenniamy%20zoru%20(Kostenko_Hudym).pdf)

2. **Розробіть** модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням розвитку в одному із напрямків:

- Просторова адаптація у приміщенні школи;
- Адаптація до системи стосунків «дитина-асистент вчителя-вчитель»
- Адаптація до системи стосунків «дитина-однолітки».

Завдання для самостійної роботи

▪ опрацювати питання	3 години
▪ виконання практичного завдання	3 година

Оцінювання

▪ усна відповідь, виконання практичного завдання	1 оцінка

Література

Основна література

1. Дивитися і бачити: путівник для батьків дітей із порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / [упор. І. О. Калініченко]. – Полтава : ПОППО, 2016. – 88 с.
2. Костенко Т. М. К 72 Дитина з порушенням зору / Т. М. Костенко. — Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. — 40 с.
3. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
4. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. – Київ, 2009. – 212с. Режим доступу : <https://infopedia.su/2x124e.html>
5. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.

Додаткова:

1. Гаврилюк З.І. Інклюзивне навчання для дітей з порушеннями зору // https://opmpk.at.ua/publ/inkluzivne_navchannja_dlja_ditej_z_porushennjami_zoru/1-1-0-40
2. Гаврилюк З.І. Супровід дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання // https://opmpk.at.ua/publ/suprovid_ditej_z_porushennjami_zoru_v_umovakh_inkluzivnogo_navchannja/1-1-0-27
3. Програма комплексної реабілітації незрячих учнів 5-9 класи. Для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей. – К.: Інкунабула, 2008.
4. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
5. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. – К., 2006. – 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. – Херсон, 2000. – 92 с

Завдання для самоконтролю:

10. Дайте коротку характеристику напрямів та змісту естетичного, трудового та фізичного виховання школярів з порушеннями зору різних ступенів.
11. Опишіть вимоги до організації проведення оцінювання школярів із порушенням зору.
12. Визначте особливості застосування словесних і наочних методів у роботі з дітьми з порушенням зору (в залежності від ступеня порушення).

Лабораторне заняття 10.

ПРИЙОМИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ У ТИФЛОПЕДАГОГІЦІ

1. Способи та прийоми навчання зображувальній діяльності у тифлодидактиці.
2. Роль сім'ї у розвитку дитини з порушенням зору.
3. Методи організації роботи з батьками дітей з порушенням зору

Практична частина:

Розробіть програму роботи з батьками дитини з глибокими порушеннями зору у домашніх умовах:

- орієнтовні питання до батьків, до тифлопедагога;
- прийоми роботи з батьками в одному із напрямків (з розвитку предметної діяльності, естетичного / морального / фізичного виховання).

Література:

Основна:

13. Дивитися і бачити: путівник для батьків дітей із порушеннями зору : навч.-метод. посіб. / [упор. І. О. Калініченко]. – Полтава : ПОППО, 2016. – 88 с.
14. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА КОРЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ (розвиток та дорозвиток психічних і сенсорних функцій, соціально-побутове орієнтування, просторове

- орієнтування та мобільність) Підготовчий, 1-4 класи для загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей, Київ, 2008 // <http://atpu.org.ua/images/books/html/002/index.html>
15. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
  16. Паламар О.М. Спеціальна методика математики з основами психології навчання дітей з порушеннями зору. Частина 1. Загальні питання організації роботи. Методика вивчення арифметичних задач : Навчальний посібник / Олена Михайлівна Паламар. — К. : Кафедра, 2017. — 131 с.
  17. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. — Київ, 2009. — 212с. Режим доступу : <https://infopedia.su/2x124e.html>
  18. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. - К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 325с.

Додаткова:

19. Гаврилюк З.І. Інклюзивне навчання для дітей з порушеннями зору // https://ormpk.at.ua/publ/inkluzivne_navchannja_dlja_ditej_z_porushennjami_zoru/1-1-0-40
20. Гаврилюк З.І. Супровід дітей з порушеннями зору в умовах інклюзивного навчання // https://ormpk.at.ua/publ/suprovid_ditej_z_porushennjami_zoru_v_umovakh_inkluzivnogo_navchannja/1-1-0-27
21. Програма комплексної реабілітації незрячих учнів 5-9 класи. Для спеціальних загальноосвітніх навчальних закладів для сліпих дітей. — К.: Інкунабула, 2008.
22. Тифлопсихологія. Психологічні особливості людей з глибокими порушеннями зору : підручник / Є. П. Синьова. - К. : "Знання", 2008. - 365 с.
23. Федорець П. С. Технічні засоби в реабілітації інвалідів по зору: навч. посіб. / П. С. Федорець. — К., 2006. — 74 с. 6. Шарко В. Д. Нові технології навчання / В. Д. Шарко. — Херсон, 2000. — 92 с

ЗАВДАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ №2

Тестове завдання (10 завдань, за правильне виконання завдання – 2 балів). Максимальна кількість балів – 20.

Теоретичне питання. Розкрийте зміст одного із запропонованих питань (оцінюються від 0 до 30 балів):

1. Предмет, завдання, принципи та методологічні основи тифлопедагогіки. Методи дослідження у тифлопедагогіці.
2. Вимоги до організації роботи з дитиною з порушенням зору / незрячою дитиною. Врахування принципів корекційної складової навчання.
3. Засоби корекційної діяльності тифлопедагога: вимоги до наочності, використання підручників зі шрифтом Брайля у навчальній діяльності;
4. Засоби корекційної діяльності тифлопедагога: використання новітньої інформаційно-комунікативних технологій у роботі з дітьми з глибокими порушеннями зору.
5. Соціальна адаптація дитини з порушенням зору: ресурси тифлопедагогіки.
6. Обладнання кабінету для навчання дітей з порушенням зору: просторовій орієнтації; соціально-побутовому орієнтуванню; розвитку чуттєвого пізнання та дрібної моторики.
7. Використання корекційного обладнання у роботі з дітьми з порушеннями зору.
8. Будова зорового аналізатора. Механізми порушення зору.
9. Причини порушення зору: класифікація, роль несприятливих факторів середовища
10. Класифікація порушень зору: класифікація порушень зору (за часом виникнення, ступенем ураження зорової функції); порушення рухових механізмів: ністагм, косоокість, амбліопія;

11. Класифікація порушень зору: порушення рухових механізмів: ністагм, косоокість, амбліопія; порушення оптичних механізмів зору: порушення заломлення, короктозорість, далекозорість
12. Механізми компенсації зорових порушень: ресурси слухового, дотикового аналізаторів.
13. Загальні рекомендації щодо фізичного, емоційно-вольового, мовленнєвого, пізнавального розвитку дитини з порушеннями зору.
14. Вимоги до формування навичок навчальної діяльності. Специфіка оцінювання.
15. Специфіка естетичного, фізичного, морального та трудового навчання та виховання дітей порушення зору.
16. Специфіка розвитку предметної діяльності (моторики) дітей з порушенням зору.
17. Роль сім'ї у розвитку дитини з порушенням зору.
18. Способи навчання читання та грамоті дітей з глибокими порушеннями зору. Дидактичні прийоми навчання письму.
19. Специфіка мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями зору. Типові помилки. Стратегії та прийоми формування мовної компетентності.

Практичне / Професійно-орієнтоване завдання (прикладі орієнтовних завдань)

(Максимальна кількість балів – 50).

1. Скласти перелік вимог та правил організації роботи асистента вчителя з дитиною з порушенням зору (незрячою дитиною) у дошкільному/ молодшому шкільному / підлітковому віці.

2. Заповніть таблицю:

Тип сприймання	Сліпота	Слабозорість
Зорове сприймання		
Тактильне сприймання		
Слухове сприймання		

3. Розробіть модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням зору: просторова адаптація у приміщенні школи;
4. Розробіть модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням зору: адаптація до системи стосунків «дитина-асистент вчителя-вчитель».
5. Розробіть модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням зору: адаптація до системи стосунків «дитина-однолітки»

ВИМОГИ ДО ЕКЗАМЕНУ

- Володіння теоретичним матеріалом з тем курсу.
- Пройдено перевірку рівня засвоєння знань з тем, які виносилися на самостійне опрацювання, на індивідуальній консультації у викладача.

Структура екзаменаційного білету.

Екзаменаційний білет включає три види завдань.

I. Тестове завдання (максимальна кількість балів - 20).

II. Теоретичне питання (максимальна кількість балів - 30).

III. Практичне (професійно-орієнтоване) завдання (максимальна кількість балів – 50).

ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

Теоретичні питання

1. Мовлення у структурі психічної діяльності людини.
2. Предмет і завдання логопедії як розділу корекційної педагогіки.
3. Зв'язок логопедії з іншими науками. Методологічні основи логопедії.
4. Мовлення у структурі психічної діяльності людини
5. Понятійно-категоріальний апарат логопедії.
6. Розмежування «норми» і порушення мовлення.
7. Принципи логопедії.
8. Загальне поняття дизартрії, афазії у логопедії. Локалізація розладу та основні ознаки
9. Зв'язок логопедії з іншими науками. Методологічні основи логопедії.
10. Загальне поняття дислалія, алалії у логопедії. Локалізація розладу та основні ознаки
11. Розмежування «норми» і порушення мовлення.
12. Загальне поняття порушення темпу мовлення, ринології та заїкання у логопедії.
Локалізація розладу та основні ознаки
13. Загальна класифікація порушень мовлення.
14. Поняття про методи логопедії.
15. Класифікація порушень мовлення
16. Нейробіологічні та нейрофізіологічні причини порушення мовлення. Основні види порушення усного мовлення.
17. Порушення письма та читання.
18. Мета та принципи логопедичного втручання.
19. Етапи логопедичної роботи: підготовчий етап; етап формування первинних звуків (постановки та автоматизації звука)
20. Формування комунікативних умінь.
21. Характеристика мовлення дітей із ЗНМ.
22. Характеристика мовлення дітей із ФФНМ.
23. Предмет та завдання сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками.
24. Основні причини порушення слуху.
25. Види порушення слуху: за ступенем порушення звукової чутливості, за часом виникнення.
26. Вторинні порушення психічного розвитку у дітей із порушенням слуху: особливості мовленнєвого, сенсорного розвитку та пізнавальних процесів.
27. Компенсаторні можливості: слухопротезування, кохлеарна імплантація.
28. Діагностика слуху: цілі і методи . Об'єктивні методи .оцінки слуху – використання спеціальних приладів.
29. Суб'єктивні методи оцінки слуху: грова тональна аудіометрія та звукові іграшки; за часом виникнення.
30. Робота з батьками дітей, що мають порушення слуху.

31. Загальні принципи навчання дітей із порушеннями слуху. Типи навчальних закладів для дітей з порушенням слуху: дитячі садочки, школи
32. Раннє втручання та дошкільна підготовка дітей із порушенням слуху.
33. Системи навчання дітей із порушенням слуху: мімічний підхід, комібнований підхід.
34. Системи навчання дітей із порушенням слуху: білінгвальний підхід;
35. Технології навчання та викладання: організація акустичного середовища, диференційоване навчання
36. Адаптація навчального закладу до дітей із порушеннями слуху. Технічні засоби навчання дітей з порушеннями слуху
37. Предмет, завдання, принципи та методологічні основи тифлопедагогіки. Методи дослідження у тифлопедагогіці.
38. Вимоги до організації роботи з дитиною з порушенням зору / незрячою дитиною. Врахування принципів корекційної складової навчання.
39. Засоби корекційної діяльності тифлопедагога: вимоги до наочності, використання підручників зі шрифтом Брайля у навчальній діяльності;
40. Засоби корекційної діяльності тифлопедагога: використання новітньої інформаційно-комунікативних технологій у роботі з дітьми з глибокими порушеннями зору.
41. Соціальна адаптація дитини з порушенням зору: ресурси тифлопедагогіки.
20. Обладнання кабінету для навчання дітей з порушенням зору: просторовій орієнтації; соціально-побутовому орієнтуванню; розвитку чуттєвого пізнання та дрібної моторики.
21. Використання корекційного обладнання у роботі з дітьми з порушеннями зору.
22. Будова зорового аналізатора. Механізми порушення зору.
23. Причини порушення зору: класифікація, роль несприятливих факторів середовища
24. Класифікація порушень зору: класифікація порушень зору (за часом виникнення, ступенем ураження зорової функції); порушення рухових механізмів: ністагм, косоокість, амбліопія;
25. Класифікація порушень зору: порушення рухових механізмів: ністагм, косоокість, амбліопія; порушення оптичних механізмів зору: порушення заломлення, короктозорість, далекозорість
26. Механізми компенсації зорових порушень: ресурси слухового, дотикового аналізаторів.
27. Загальні рекомендації щодо фізичного, емоційно-вольового, мовленнєвого, пізнавального розвитку дитини з порушеннями зору.
28. Вимоги до формування навичок навчальної діяльності. Специфіка оцінювання.
29. Специфіка естетичного, фізичного, морального та трудового навчання та виховання дітей порушення зору.
30. Специфіка розвитку предметної діяльності (моторики) дітей з порушенням зору.
31. Роль сім'ї у розвитку дитини з порушенням зору.
32. Способи навчання читання та грамоті дітей з глибокими порушеннями зору. Дидактичні прийоми навчання письму.
42. Специфіка мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями зору. Типові помилки. Стратегії та прийоми формування мовної компетентності

Практичні (професійно-орієнтовані) завдання (прикладі):

1. Підберіть 2-3 вправи логопедичного спрямування. Проаналізуйте кожен з них за схемою:
  1. Яку частину мовленнєвого апарату вона актуалізує.
  2. Основна мета.
  3. При яких порушеннях мовлення може бути рекомендована.
  4. Чи є обмеження у використанні (в яких ситуаціях використання небажане або некорисне).

2. За результатами моделювання ситуації взаємодії з дитиною з порушенням слуху, здійснити аналіз використаних прийомів налагодження комунікації та навчальної діяльності за схемою:

Використаний прийом	Приналежність до підходу / системи навчання	Технічні або наочні засоби	Що вдалось у роботі з «дитиною»	Що не вдалось у роботі з «дитиною»

3. Скласти перелік вимог та правил організації роботи асистента вчителя з дитиною з порушенням зору (незрячою дитиною) у дошкільному/ молодшому шкільному / підлітковому віці.

4. Заповніть таблицю:

Тип сприймання	Сліпота	Слабозорість
Зорове сприймання		
Тактильне сприймання		
Слухове сприймання		

5. Розробіть модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням зору: просторова адаптація у приміщенні школи;
6. Розробіть модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням зору: адаптація до системи стосунків «дитина-асистент вчителя-вчитель».
7. Розробіть модель роботи команди психолого-педагогічного супроводу з адаптації до умов шкільного навчання дитини з порушенням зору: адаптація до системи стосунків «дитина-однолітки»

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Житомирського державного університету імені Івана Франка згідно з Європейською кредитною трансферно-накопичувальною системою» https://zu.edu.ua/offic/ocinjuvannya_zvo.pdf.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за всіма видами навчальних робіт проводиться за поточним, модульним та підсумковим контролюми.

Критерії оцінювання роботи студента на практичних та лабораторних заняттях:

на семінарах при усних відповідях	При виконанні письмових завдань
- повнота розкриття питання; - логіка викладання; - використання основної та додаткової літератури; - аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки	повнота розкриття питання; - цілісність, системність; - логічна послідовність; - вміння формулювати висновки.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПМКР ТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Вид завдання	Оцінка	Вимоги до знань та умінь студентів
Тестове	2 бали	Правильна відповідь на тестове завдання.
	0 балів	Неправильна відповідь на тестове завдання.
<i>Максимальна кількість балів</i>	20 балів	
Теоретичне	0-9 балів	Несвідоме, механічне відтворення матеріалу зі значними помилками та прогалинами; судження необґрунтовані; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь містить стилістичні та граматичні помилки.
	10-16 балів	Свідоме відтворення матеріалу з незначними помилками; дещо порушено логічність та послідовність викладу; недостатньо проявляється самостійність мислення. Відповідь стилістично правильна, містить незначні граматичні помилки.
	17-23 бали	Свідоме і повне відтворення матеріалу з деякими неточностями у другорядному матеріалі; виклад матеріалу достатньо обґрунтований, дещо порушено послідовність викладу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
	24-30 балів	Виклад матеріалу глибоко обґрунтований, логічний, переконливий. Відповідь містить власні приклади, що свідчить про творче застосування матеріалу. Відповідь стилістично та граматично правильна.
<i>Максимальна кількість балів</i>	30 балів	
Практичне (професійно-орієнтоване)	50-46 балів	• Аналіз ситуації базується на отриманих теоретичних знаннях • Проблему сформульовано у наукових термінах • Відповідь містить детальне наукове пояснення описаних методів і прийомів роботи • Здійснено детальний опис мети, завдання застосованих методів та прийомів роботи відповідно до мети роботи та типу порушення • Для ілюстрації підібрано власні приклади • Відповідь містить власні висновки автора. • Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.

	45-38 бали	• Аналіз ситуації базується на отриманих теоретичних знаннях. • Проблему сформульовано у наукових термінах. • Здійснено детальний опис мети, завдання застосованих методів та прийомів роботи відповідно до мети роботи та типу порушення • Відповідь ілюструється відповідними прикладами з підручників та посібників. • Відповідь містить власні висновки автора. • Робота написана стилістично та граматично правильно з використанням професійних термінів.
	30-37 балів	• Аналіз ситуації базується на отриманих теоретичних знаннях • Частково визначено основні поняття та категорії, що описують ситуацію • Здійснено частковий опис мети, завдання застосованих методів та прийомів роботи відповідно до мети роботи та типу порушення • Для ілюстрації підібрано приклад, описаний в підручнику або на лекції • Відповідь містить окремі власні висновки автора. • У роботі є незначні стилістичні та граматичні помилки.
	0-29 балів	Є помилки у визначенні основних понять та наукового змісту ситуації. Пояснення базується на побутових уявленнях та не завершується власним висновком.
Максимальна кількість балів	50 балів	
Всього	100 балів	

Шкала оцінювання знань здобувачів вищої освіти

Оцінка за національною шкалою		Оцінка в балах	Оцінка за шкалою ECTS	
Екзамен	Залік		Оцінка	Пояснення
<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>	90-100	A	відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
<i>Добре</i>		82-89	B	вище середнього рівня з кількома помилками
		74-81	C	в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок
		64-73	D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
<i>Задовільно</i>		60-63	E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
<i>Незадовільно</i>	<i>Незараховано</i>	35-59	FX	з можливістю повторного складання
		1-34	F	з обов'язковим повторним курсом